

POINTILIZAM

Pointilizam ili divizionizam slikarski je pravac nastao u Parizu krajem 19. stoljeća. Ime je dobio po riječi *point*, što na francuskom znači *točka*, odnosno *division*, što znači *podjela*. I jedno i drugo povezano je s načinom slikanja budući da se slikalo točkicama čistih boja. Složene boje slikar nije miješao na paleti, nego je boje od kojih one nastaju smještao jedne uz druge, dakle, dijelio ih je na osnovne komponente. One su se tako miješale samo optički, u našem oku, kad s određene udaljenosti promatramo sliku.

Georges Seurat: *Parada*, 1889.

Već na impresionističkim izložbama tada su izlagali slikari za koje je bilo jasno da to više nije onaj čisti impresionizam temeljen na spontanosti, brzim i kratkim potezima, te instinktivnom rastakanju svjetla na osnovne boje vođene okom koje stvara titravu i vibrantnu površinu. Slikari kao Georges Seurat, Vincent van Gogh, Paul Cezanne, Paul Gauguin polaze od tih načela, ali svaki od njih dalje ih razvija u vlastitom smjeru. Njihovo stvaralaštvo možemo objединiti pod zajedničkim imenom – postimpresionizam. Međutim, za razliku od drugih slikarskih pravaca koje karakteriziraju zajednička obilježja, postimpresionizam je raznolik i donosi drugačiju doktrinu, ovisno o kojem se slikaru radi, jer svaki od njih impresionizam odvođi u svojem smjeru. Unutar njega javlja se i pointilizam, stil koji razvija Georges Seurat.

Georges Seurat: *Parada*, 1889., detalj

Georges Seurat se okrenuo matematičkom, racionalističkom pristupu. Njegova tehnika sastojala se od nanošenja točkica boja na platno, a nanosio ih je promišljeno i s ciljem. Vrlo je dobro poznao teoriju boja pa točkice raznih boja smješta tako da one djeluju jedna na drugu i miješaju se optički, tek u našem oku. Takvim načinom slikanja Seurat nije samo potpuno analitički i znanstveno pristupio bojama i rastavio ih na osnovne dijelove, već je postigao i to da čitava slika jednostavno vibrira svjetlošću.

Seurat prilazi umjetnosti znanstveno, analitički, a njegova se tehnika temelji na znanstvenim načelima komplementarnosti boja. Na njega su posebno utjecali teoretičari boja, ali jedan više od svih – Michel Chevreul i njegova teorija o simultanim kontrastima.

Dvije boje, jedna uz drugu, međusobno djeluju jedna na drugu i mijenjaju pritom našu percepciju. Budući da boje rijetko vidimo izolirane, simultani kontrasti utječu na način na koji vidimo boje. Na primjer, ako promatramo cvjetnjake plavog i crvenog cvijeća kako se izmjenjuju, na rubovima će nam izgledati drugačije – crveni će izgledati kao narančasti, a plavi kao zeleni. Stvarne se boje nisu promijenile, već samo naša percepcija njih.

Simultani kontrast najjači je kada su jedna uz drugu dvije komplementarne boje. Komplementarni parovi su parovi boja – crvena i zelena, plava i narančasta, te žuta i ljubičasta. Svaki par čini jedna osnovna i jedna složena boja, tako da složenu boju dobijemo kad pomiješamo druge dvije osnovne boje.

Simultane kontraste možemo osjetiti i drugim osjetilima – dodirrom i okusom. Npr. ako popijemo sok od naranče nakon čokolade, pojačat će se kiselost soka.

Michel Chevreul bio je među prvima koji je toj teoriji dao i znanstvenu osnovu. Bio je francuski kemičar kojeg je unajmila tvornica tapiserija nakon što su zaprimili pritužbe nezadovoljnih klijenata da su tapiserije koje su naručili blijede. Otkrio je da uopće nije problem u blijedim nitima, već da boje zbog nespretnog kombiniranja djeluju jedne na drugu tako da se čine blijedima. Sastavio je krug od 72 boje koje je komplementarno posložio oko bijelog središta. Tako je otkrio da su jako zasićene boje naizgled u većem kontrastu s bijelim središtem od manje zasićenih boja. Njegov su rad poznavali i kasniji teoretičari boja, preko kojih je ta teorija došla i do Seurata.

I ranije su slikari bili svjesni te međuovisnosti boja i koristili njezine efekte u svojim slikama, npr. impresionisti, i još prije, Theodore Gericault i Eugene Dela-

Georges Seurat:
Nedjeljno poslijepodne na otoku
Le Grand Jatte, 1884.-1886.

croix. No, dok su oni to koristili više instinktivno, Georges Seurat razvio je cijeli objektivni sustav i dosljedno ga provodio u svojim slikama. Njegovo rastakanje boja nije bilo vođeno okom nego razumom. Za takvo što bilo je potrebno ogromno strpljenje i miran, racionalan um. Njegova su platna ogromnih dimenzija (*Nedjeljno poslijepodne na otoku Le Grand Jatte* slika je tri metra široka i dva metra visoka), a on ih je strpljivo ispunjavao točkicama boje i po dvije godine!

Georges Seurat je već u svojim ranim, studentskim djelima koja polaze od impresionizma pokazivao sklonost uređenom i racionalnom – njegovi potezi bili su kontroliraniji i sistematičniji nego kod impresionista. I kasnije će prilikom stvaranja slike voditi računa o zakonitostima boje, kontrolirano nanositi točkice boje na platno, a njegova kompozicija uvijek će biti uređena i stabilna. Za razliku od impresionista, on više ne slika vani, već se vraća u atelje gdje stvara svoje ogromne kompozicije, a vani radi samo skice. Boje više ne miješa na paleti, nego ih pravilno nanosi na platno jedne uz druge, slijedeći pravila znanstvene analize svjetlosti i učenja o simultanim kontrastima.

Seurat je vjerovao da slikar koristi boju za stvaranje sklada i poticanje osjećaja na jednak način kao što glazbenik koristi tonove, tj. različite odnose među njima. Smatrao je da poznavanje percepcije i optičkih zakona može iskoristiti za stvaranje novog jezika u umjetnosti koji će biti temeljen na objektivnim svojstvima boje.

Njegovo najpoznatije djelo, *Nedjeljno poslijepodne na otoku Le Grand Jatte*, slika je koja prikazuje šetače na pariškom otoku na Seini kako dokoličare u nedjeljno popodne. No, to nije kratka impresija prolaznog trenutka, taj trenutak pretvara se u trajanje, a likovi djeluju bezvremenski, statični su i nekako izdvojeni iz svakodnevne užurbanosti života. Zrače određenim mirom i vječnošću, kao da nešto od tog beskrajnog strpljenja i dugog vremena uloženo u sliku ostaje zabilježeno i u atmosferi slike.

Georges Seurat umro je mlad i karijera mu je trajala kratko. Imao je svega trideset i dvije godine. Njegovo najpoznatije djelo, spomenuto *Nedjeljno poslijepodne*, u kojem pointilizam nastupa kao zaokružen i do kraja promišljen slikarski pravac, nastajalo je od 1884. do 1886. godine, a slikar umire već 1891. Dakle, u svega nekoliko godina razvio je svoj sustav koji je nakon njegove smrti nastavljao još neko kratko vrijeme Paul Signac, njegov kolega i prijatelj. Signac je o Seuratovu načinu slikanja pisao u knjizi „Od Delacroixa do neo-impresionizma” čime i teorijski predstavlja objektivne kriterije slikarstva. Tim pokušajem racionaliziranja i objektiviziranja umjetnosti, pointilizam je dospio u slijepu ulicu, jer kad se umjetnost do kraja objektivizira - ona postaje kruta dogma koja guši stvaralačku energiju, a Signac nije imao dovoljno jaku karizmu da bi se pravac dalje razvijao. No, takav način slikanja, kao i teorije o boji, utječe na druge važne slikare, te ostavlja neizbrisiv trag u povijesti umjetnosti.

